

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 17.7.2006
COM(2006) 399 végleges

2006/0135 (CNS)

Javaslat

A TANÁCS RENDELETE

a 2201/2003/EK rendeletnek a joghatóság tekintetében történő módosításáról és a házassági ügyekben alkalmazandó jogra vonatkozó szabályok bevezetéséről

(előterjesztő: a Bizottság)

{SEC(2006) 949}
{SEC(2006) 950}

INDOKOLÁS

1) A JAVASLAT INDOKAI ÉS CÉLKITŰZÉSEI

Az Amszterdami Szerződés célul tűzte ki a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló közös térség fokozatos létrehozását, többek között a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén való intézkedések elfogadásával. A Szerződés 65. cikke szerint a Közösség intézkedéseket fogad el a több államra kiterjedő vonatkozású polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén a belső piac megfelelő működéséhez szükséges mértékben. A 65. cikk b) pontja kifejezetten hivatkozik „a tagállamokban alkalmazandó kollíziós, illetve joghatóságra vonatkozó szabályok összeegyeztethetőségének előmozdítását” célzó intézkedésekre.

A kollíziós szabályok harmonizálása megkönnyíti a határozatok kölcsönös elismerését. Az a tény, hogy a tagállamok ugyanazon kollíziós szabályokat alkalmazzák egy adott ügyben alkalmazandó jog meghatározására, erősíti a más tagállamokban hozott bírósági határozatokba vetett kölcsönös bizalmat¹.

Az Európai Tanács két alkalommal is felhívta a figyelmet a házasság felbontásával kapcsolatos ügyekben alkalmazandó jog kérdésére. Az 1998-ban Bécsben ülésezett Európai Tanács kérte, hogy az Amszterdami Szerződés hatálybalépésétől számított öt éven belül vizsgálják meg olyan jogi eszköz kidolgozásának lehetőségét, amely a házasság felbontásával kapcsolatos ügyekben alkalmazandó jogot szabályozza². 2004 novemberében pedig az Európai Tanács felkérte a Bizottságot, hogy 2005-ben nyújtson be zöld könyvet a házasság felbontásával kapcsolatos ügyekben alkalmazandó kollíziós szabályokról³.

Általános háttér

A polgárok Európai Unión belüli növekvő mobilitása egyre több „nemzetközi házaspárt” eredményez, vagyis olyan házasságot, amelyben a házastársak állampolgársága eltérő, a házastársak különböző tagállamban élnek vagy egy tagállamban élnek, azonban legalább egyikük nem ezen állam állampolgára. Az Európai Unióban a magas válási arányra tekintettel évente jelentős számú polgárt érint a házassági ügyekben alkalmazandó jog és a joghatóság. A csatolt hatásvizsgálat 3. szakasza statisztikai adatokat tartalmaz a nemzetközi válások és házasságok Európai Unión belüli számáról.

A javaslat által érintett területet szabályozó hatályos rendelkezések

A házassági ügyekben alkalmazandó jogra vonatkozóan jelenleg nincsenek közösségi

¹ Intézkedési program a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok kölcsönös elismerése elvének végrehajtására, 2000.11.30-án elfogadva, HL C 12., 2001.1.15., 1. o.

² Az Európai Tanács által 1998. december 3-án elfogadott bécsi cselekvési terv, HL C 19., 1999.1.23., 1. o.

³ Az Európai Tanács által 2004. november 4–5-én elfogadott Hágai Program: a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban.

szabályok. A családjog területén elfogadott első közösségi jogi eszköz, az 1347/2000/EK tanácsi rendelet⁴, szabályokat fogalmaz meg a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról házassági ügyekben, valamint a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségére vonatkozó eljárásokban. Nem tartalmazott azonban szabályokat az alkalmazandó jogról.

A 2201/2003/EK tanácsi rendelet⁵ – mely az 1347/2001/EK tanácsi rendeletet hatályon kívül helyezte és annak helyébe lépett – 2005. március 1-jei hatálybalépése e tekintetben nem hozott változást. Az e rendelettel kapcsolatos tárgyalások során az alkalmazandó jog kérdése nem merült fel, mely rendelet tulajdonképpen változtatás nélkül átvette az 1347/2000/EK tanácsi rendelet házassági ügyekre vonatkozó rendelkezéseit.

A 2201/2003/EK tanácsi rendelet lehetővé teszi, hogy a házastársak több alternatív joghatósági ok közül válasszanak. Amennyiben egy házassági ügyet valamely tagállam bíróságai elé visznek, az alkalmazandó jogot ezen állam nemzeti kollíziós szabályai határozzák meg, amelyek nagyon eltérő kritériumokon alapulnak.

A tagállamok többsége az alkalmazandó jogot egy sor kapcsoló tényező alapján határozza meg annak érdekében, hogy az eljárást az a jogrend szabályozza, amellyel az ügy a legszorosabb kapcsolatban van. Más tagállamok házassági eljárásokban kizárólag hazai jogukat („*lex fori*”) alkalmazzák.

A javaslat célkitűzései

E javaslat általános célkitűzése, hogy egyértelmű és átfogó jogi keretet nyújtson házassági ügyekben az Európai Unióban, valamint megfelelő megoldásokat biztosítson a polgárok számára a jogbiztonság, kiszámíthatóság, rugalmasság és a bírósághoz való hozzáférés tekintetében.

A jelenlegi helyzetben számos probléma felmerülhet nemzetközi jellegű házassági eljárásokban. Az a tény, hogy a nemzeti jogok mind az anyagi jog, mind a kollíziós szabályok tekintetében jelentősen eltérnek egymástól, jogbizonytalansághoz vezet. A nemzeti kollíziós szabályok közötti nagy eltérések és e szabályok összetettsége miatt a nemzetközi házaspárok nagyon nehezen tudják előre kiszámítani, hogy melyik jogot kell majd alkalmazni házassági eljárásaikban. A tagállamok nagy többsége nem teszi lehetővé, hogy a házastársak megválaszthassák a házassági eljárásaikban alkalmazandó jogot. Ez olyan jog alkalmazását jelentheti, amelyhez a házastársakat csak gyenge szálak fűzik, továbbá olyan eredményhez vezethet, amely nem felel meg a polgárok jogos elvárásainak. Ezenkívül a jelenlegi szabályok az egyik házastársat „bíróságra rohanásra” ösztönözhetik, vagyis arra, hogy a másik házaspárt megelőzve bírósághoz forduljon annak érdekében, hogy az eljárásra az ő érdekeit biztosító meghatározott jogot alkalmazzák. Végül pedig a jelenlegi szabályok nem garantálják a bírósághoz való megfelelő hozzáférést.

⁴ A Tanács 1347/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, HL L 160., 2000.6.30., 19. o.

⁵ A Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 338., 2003.12.23., 1. o.

A javaslat a házassági ügyekben alkalmazandó jog és joghatóság tekintetében a következő célkitűzések elérése érdekében módosítja a 2201/2003/EK tanácsi rendeletet:

- *A jogbiztonság és a kiszámíthatóság növelése*

A javaslat a házasság felbontásával és a különválással kapcsolatos ügyekben harmonizált kollíziós szabályokat vezet be, hogy a házaspárok könnyen megállapíthassák, mely jogot kell majd alkalmazni házassági eljárásaikban. A javasolt szabályozás kiindulópontja a házastársak választása. Olyan „egzotikus” jogok alkalmazásának elkerülése érdekében, amelyekhez a házastársakat laza vagy semmilyen kapcsolatok sem fűzik, a választási lehetőség csak azokra a jogokra terjed ki, amelyekkel a házasság szoros kapcsolatban van. Választás hiányában az alkalmazandó jogot egy sor kapcsoló tényező alapján kell meghatározni, amelyek biztosítják, hogy a házassági eljárásra azt a jogrendet alkalmazzák, amellyel a házasság szoros kapcsolatban van. Ez az érintett felek és a jogalkalmazók számára egyaránt nagymértékben növeli majd a jogbiztonságot és a kiszámíthatóságot.

- *A rugalmasság növelése a felek korlátozott autonómiájának bevezetésével*

Házassági ügyekben jelenleg nagyon korlátozott a felek autonómiája. A nemzeti kollíziós szabályok főszabály szerint egy adott helyzetre csak egy megoldást irányoznak elő, például a házastársak közös állampolgársága szerinti jog alkalmazását vagy az eljáró bíróság jogának alkalmazását. A javaslat a jogi keretet rugalmasabbá teszi azáltal, hogy a házasság felbontásával vagy a különválással kapcsolatos eljárásokban korlátozottan lehetőséget biztosít a házastársak számára a) az alkalmazandó jog és b) az illetékes bíróság megválasztására. Annak lehetővé tétele, hogy a házastársak e kérdésekben megállapodjanak, különösen hasznos lehet a házasság közös megegyezéssel történő felbontása esetén. A javaslat különleges biztosítékokat vezet be annak érdekében, hogy a házastársak tudatában legyenek választásuk következményeinek.

- *A bírósághoz való hozzáférés biztosítása*

A javaslat további célja a házassági eljárásokban a bírósághoz való hozzáférés javítása. A házasság felbontásával és különválással kapcsolatos eljárásokban az illetékes bíróság megválasztásának lehetősége („megállapodás a joghatóságról”) javítja majd a bírósághoz való hozzáférést azon házastársak esetén, akik különböző állampolgársággal rendelkeznek. A joghatóságról való megállapodás szabálya attól függetlenül alkalmazandó, hogy a házaspár valamelyik tagállamban vagy harmadik államban él. A javaslat továbbá kifejezetten foglalkozik azzal, hogy biztosítani kell a bírósághoz való hozzáférést különböző állampolgársággal rendelkező olyan házastársak számára, akik harmadik államban élnek. A jogbiztonság erősítése és a bírósághoz való hozzáférés biztosítása érdekében a javaslat a fennmaradó joghatóságra vonatkozóan egységes és kimerítő szabályt vezet be olyan házastársak házassági ügyeiben, akik harmadik államban élnek, de azon tagállamban kívánják megindítani az eljárást, amelyhez szoros kapcsolat fűzi őket.

- *Az egyik házastárs „bíróságra rohanásának” megelőzése*

Végül a javaslat foglalkozik a „bírásgra rohanás” problémájával, vagyis azzal, amikor az egyik házastárs a másikat megelőzve kéri a házasság felbontását annak érdekében, hogy az eljárásra az ő érdekeit biztosító jogot alkalmazzák. Ez olyan jog alkalmazásához vezethet, amellyel a felperes nem érez szoros kapcsolatot, vagy amely nem veszi figyelembe érdekeit. Mindez megnehezíti továbbá a megegyezésre való törekvéseket, és kevés időt hagy a közvetítésre. A harmonizált kollíziós szabályok bevezetése várhatóan nagymértékben csökkenti a „bírásgra rohanás” veszélyét, mivel a Közösségen belül megkeresett bármely bíróság a közös szabályok alapján meghatározott jogot alkalmazza majd.

- **Összhang az Unió egyéb politikáival és célkitűzéseivel**

A javaslat tiszteletben tartja különösen az Európai Unió Alapjogi Chartája által a közösségi jog általános elveiként elismert alapvető jogokat és elveket. Különösen törekszik a tisztességes eljáráshoz való jog tiszteletben tartásának biztosítására, amint azt a Charta 47. cikke elismeri.

2) KONZULTÁCIÓ AZ ÉRDEKELT FELEKKEL ÉS HATÁSVIZSGÁLAT

- **Konzultáció az érdekelt felekkel**

A Bizottság 2005. március 14-én zöld könyvet nyújtott be a házasság felbontására vonatkozó ügyekben alkalmazandó jogról és joghatóságról⁶. A zöld könyv a jelenlegi helyzet számos hiányosságára rámutatott, és különféle választási lehetőségeket vázolt fel a problémák megoldása érdekében. A választási lehetőségek a következők voltak: status quo, a kollíziós szabályok harmonizálása, az alkalmazandó jog megválasztása korlátozott lehetőségének biztosítása a házastársak számára, a 2201/2003/EK tanácsi rendelet 3. cikkében felsorolt joghatósági szabályok felülvizsgálata, a 2201/2003/EK tanácsi rendelet fennmaradó joghatóságra vonatkozó 7. cikkének felülvizsgálata, az illetékes bíróság megválasztása korlátozott lehetőségének biztosítása a házastársak számára, az ügy áttétele korlátozott lehetőségének bevezetése, és végül a különböző megoldások kombinálása.

A Bizottság körülbelül 65 választ kapott a zöld könyvre⁷.

A zöld könyvre adott 2005. szeptember 28-i válaszában az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözölte a Bizottság kezdeményezését.

A Bizottság 2005. december 6-án nyilvános meghallgatást tartott. Ezt követően 2006. március 14-én szakértői ülést tartottak. A tárgyalások alapját a Bizottság szolgálatai által készített vitairat képezte.

A válaszok többsége elismerte, hogy erősíteni kell a jogbiztonságot és a kiszámíthatóságot, be kell vezetni a felek korlátozott autonómiáját, valamint meg kell

⁶ COM(2005) 82 végleges.

⁷ A válaszokat a következő internetes címen tették közzé:
http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/consulting_public/news_consulting_public_en.htm.

előzni a „bírószágra rohanást”. Néhányan aggodalmukat fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy a kollíziós szabályok harmonizálása külföldi jog alkalmazására kötelezné a bíróságokat, és ez a házassági eljárásokban késedelemhez, valamint további költségekhez vezethet.

E javaslat elkészítése során a Bizottság figyelembe vette az érdekelt felekkel folytatott konzultációt.

- **A szakvélemények összegyűjtése és felhasználása**

Külső szakértők bevonására nem volt szükség.

- **Hatásvizsgálat**

A Bizottság hatásvizsgálatot készített, melyet a javaslat melléklete tartalmaz. A hatásvizsgálat a következő választási lehetőségeket értékeli: (i) status quo; (ii) a tagállamok közötti szorosabb együttműködés; (iii) a kollíziós szabályok harmonizálása, ideértve a házastársak korlátozott lehetőségét az alkalmazandó jog megválasztására; (iv) a 2201/2003/EK tanácsi rendelet általános joghatósági szabályának felülvizsgálata; (v) az illetékes bíróság megválasztása korlátozott lehetőségének biztosítása a házastársak számára; valamint (vi) a 2201/2003/EK tanácsi rendelet fennmaradó joghatóságra vonatkozó szabályának felülvizsgálata.

A hatásvizsgálatból kitűnik, hogy a különféle problémák kezeléséhez összetett közösségi fellépésre van szükség. A jelentés a következőket javasolja: a 2201/2003/EK tanácsi rendelet felülvizsgálatát, ideértve a kollíziós szabályok harmonizálását a feleknek az alkalmazandó jog megválasztására vonatkozó korlátozott lehetőségével együtt, továbbá a joghatóságról való megállapodás bevezetését, valamint a 7. cikkben foglalt fennmaradó joghatóságra vonatkozó szabály felülvizsgálatát.

A Bizottság a munkaprogramban felsorolt hatásvizsgálatot végrehajtotta, és az erről szóló jelentés a http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/consulting_public/news_consulting_public_en.htm címen érhető el.

3) A JAVASLAT JOGI ELEMEI

- **Jogalap**

E javaslat jogalapja a Szerződés 61. cikkének c) pontja, amely felhatalmazza a Közösséget arra, hogy a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén intézkedéseket fogadjon el a 65. cikkben előírtak szerint.

A 65. cikk jogalkotási hatáskört biztosít a Közösség számára a több államra kiterjedő vonatkozású polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén a belső piac megfelelő működéséhez szükséges mértékben. A 65. cikk b) pontja kifejezetten hivatkozik a kollíziós, illetve joghatóságra vonatkozó szabályok összeegyeztethetőségének előmozdítását célzó intézkedésekre.

A javaslat a joghatóságra és az alkalmazandó jogra vonatkozóan olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek csak nemzetközi helyzetekben merülnek fel, vagyis amikor a házastársak különböző tagállamban élnek vagy eltérő állampolgárságúak. A 65. cikk szerinti „több államra kiterjedő vonatkozás” követelménye tehát teljesül.

A Közösség intézményei bizonyos mérlegelési jogkörrel rendelkeznek annak megállapításakor, hogy egy adott intézkedés szükséges-e a belső piac megfelelő működéséhez. E javaslat megkönnyíti a belső piac megfelelő működését, mivel megszünteti azon személyek szabad mozgását korlátozó akadályokat, akik jelenleg problémákba ütköznek a házassági ügyekben alkalmazandó jog és joghatóság tekintetében a nemzeti jogok között fennálló különbségekből eredően.

- **A szubszidiaritás elve**

A javaslat célkitűzéseit a tagállamok nem tudják megvalósítani, mivel a joghatóságra és az alkalmazandó jogra vonatkozó közös szabályok formájában közösségi szintű fellépésre van szükség. A joghatósági szabályoknak, valamint a kollíziós szabályoknak azonosaknak kell lenniük azon célkitűzés megvalósítása érdekében, hogy a jogbiztonság és a kiszámíthatóság a polgárok számára biztosított legyen. A tagállamok egyoldalú fellépései tehát veszélyeztetnék e célkitűzés megvalósulását. A tagállamok között nincsenek a házassági ügyekben alkalmazandó jogot szabályozó hatályos nemzetközi egyezmények. A nyilvános konzultáció és a hatásvizsgálat rámutatott az e javaslat által kezelni kívánt problémák széles körére, valamint arra, hogy ezek évente több ezer polgárt érintenek. A probléma jellegére és terjedelmére figyelemmel a célkitűzések csak közösségi szinten érhetők el.

- **Az arányosság elve**

A javaslat megfelel az arányosság elvének, mivel szigorúan a célkitűzések eléréséhez szükséges mértékre korlátozódik. Az alkalmazandó joggal és a joghatóságról való megállapodással kapcsolatban javasolt szabályok a házasság felbontására és a különválásra korlátozódnak, a házasság érvénytelenítésére nem alkalmazhatók.

E javaslat várhatóan nem jár további pénzügyi vagy igazgatási teherrel a polgárok számára, a nemzeti hatóságokra pedig csak csekély további terhet ró.

- **A jogi eszköz megválasztása**

A jogi eszköz típusára tekintettel a javaslat jellege és célkitűzése a rendeletet mint jogi

formát követeli meg. A jogbiztonság és a kiszámíthatóság szükségessége egyértelmű és egységes szabályokat kíván. A joghatóságra és az alkalmazandó jogra vonatkozóan javasolt szabályok részletesek és pontosak, továbbá nem követelik meg a nemzeti jogba való átültetést. A jogbiztonság és a kiszámíthatóság célkitűzését veszélyeztetné az, ha a tagállamok e szabályok végrehajtásához mérlegelési jogkört kapnának.

4) KÖLTSÉGVETÉSI VONATKOZÁSOK

A javaslat nincs kihatással a Közösség költségvetésére.

5) TÖVÁBBI INFORMÁCIÓK

- **Jogszabályok egyszerűsítése**

A javaslat a polgárok és a jogalkalmazók számára egyaránt egyszerűsíti az ügyintézési eljárásokat.

Közelebbről a kollíziós szabályok harmonizálása jelentősen egyszerűsítene mind a felek, mind a jogalkalmazók helyzetét, akik egyetlen szabályrendszer alapján meg tudják majd állapítani az alkalmazandó jogot, és e szabályozás lép majd a jelenlegi huszonnégy nemzeti kollíziós szabályrendszer helyébe.

A javaslatot tartalmazza a Bizottság folyamatos programja, amely a közösségi vívmányok frissítését és egyszerűsítését célozza.

- **A javaslat részletes magyarázata**

II. fejezet – Joghatóság

3a. cikk

E rendelkezés korlátozottan lehetővé teszi a házastársak számára, hogy közös megállapodással kijelöljék a házasságfelbontással és különválással kapcsolatos eljárásra illetékes bíróságot („megállapodás a joghatóságról”). Ez megfelel a 2201/2003/EK tanácsi rendelet 12. cikkének, amely lehetővé teszi a felek számára, hogy bizonyos feltételek mellett megállapodjanak a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben illetékes bíróságban.

A felek e kiterjesztett autonómiája erősíti majd a házastársak számára a jogbiztonságot és a kiszámíthatóságot. A jelenlegi joghatósági szabályok nem teszik lehetővé, hogy a házastársak azon tagállamban nyújtsák be a házasság felbontása iránti kérelmet, amelynek csak egyikük az állampolgára, és egyéb kapcsoló tényező nem áll fenn. Az új szabály különösen a különböző állampolgársággal rendelkező házastársak bírósághoz való hozzáférését javítja, mivel lehetővé teszi számukra, hogy közös megállapodással kijelöljék azon tagállam bíróságát vagy bíróságait, amelynek csak egyikük az állampolgára. E lehetőség egyaránt vonatkozik a valamely tagállamban élő házastársakra és a harmadik államokban élő házastársakra. Azok a házastársak, akik kijelölik az illetékes bíróságot, a 20a. cikk alapján élhetnek az alkalmazandó jog megválasztásának lehetőségével is.

Annak érdekében, hogy mindkét házastárs tudatában legyen választása

következményeinek, be kell tartani bizonyos formai követelményeket.

Az illetékes bíróság megválasztásának lehetősége nem vonatkozik a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos eljárásra, ahol a felek autonómiáját nem tartják célszerűnek.

A 4. és 5. cikket módosítani kell a joghatóságról való megállapodás új szabályának figyelembevétele érdekében.

A 6. cikket el kell hagyni. A nyilvános konzultáció rámutatott arra, hogy e rendelkezés zavart okozhat. E cikk felesleges is, mivel a 3., 4. és 5. cikk meghatározza, hogy egy bíróság milyen körülmények esetén rendelkezik kizárólagos joghatósággal, ha az egyik házastárs valamely tagállam területén rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, vagy valamely tagállam állampolgára, illetve az Egyesült Királyság és Írország tekintetében „domicile”-l (lakóhellyel) rendelkezik az utóbbi államok egyikének területén.

7. cikk

A 7. cikk jelenleg a nemzetközi joghatóságra vonatkozó nemzeti szabályokra utal olyan esetekben, amikor a házastársak nem rendelkeznek szokásos tartózkodási hellyel valamely tagállam területén, és nincs közös állampolgárságuk. A nemzeti szabályok azonban különböző kritériumokon alapulnak, és nem mindig biztosítják hatékonyan a bírósághoz való hozzáférést a házastársak számára, noha utóbbiakat szoros kapcsolat fűzheti a szóban forgó tagállamhoz. Ez olyan helyzetekhez vezethet, hogy az EU-ban vagy harmadik államban egyetlen bíróságnak sincs joghatósága a házasság felbontása, a különválás vagy a házasság érvénytelenítése iránti kérelem elbírálására. Gyakorlati nehézségeket okozhat továbbá a házasság felbontásának elismertetése valamely tagállamban, mivel a harmadik államban hozott határozatot a tagállamokban csak a nemzeti szabályok vagy az alkalmazandó nemzetközi szerződések alapján ismerik el, a 2201/2003/EK tanácsi rendelet alapján nem.

A javaslat a fennmaradó joghatóságra vonatkozóan egységes és kimerítő szabályt vezet be, amely a fennmaradó joghatóságra vonatkozó nemzeti szabályok helyébe lép, és amely biztosítja a bírósághoz való hozzáférést olyan házastársak számára, akik harmadik államban élnek, ugyanakkor szoros kapcsolatokat tartanak fenn azzal a tagállammal, amelynek állampolgárai, vagy amelyben bizonyos ideig tartózkodtak. E szabály alkalmazási köre megfelel a 3. cikkben foglalt általános joghatósági szabálynak, és a házasság felbontására, különválásra, valamint a házasság érvénytelenítésére egyaránt alkalmazandó.

12. cikk

A 12. cikket módosítani kell annak érdekében, hogy a házastársak által a házasság felbontására a 3a. cikk alapján kiválasztott bíróság joghatósággal rendelkezzen a házasság felbontása iránti kérelemmel összefüggő, szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben is, feltéve hogy a 12. cikkben foglalt feltételek teljesülnek, így különösen az, hogy a joghatóság a gyermek érdekeit legjobban szolgálja.

IIa. fejezet – Házasságfelbontással és különválással kapcsolatos ügyekben alkalmazandó jog

A Bizottság a házasság felbontásával és a különválással kapcsolatos ügyekben olyan harmonizált kollíziós szabályok bevezetését javasolja, amelyek kiindulópontja a házastársak választása. A választás azon jogokra terjedhet ki, amelyekkel a házastársak szoros kapcsolatban vannak, így az utolsó közös szokásos tartózkodási helyük szerinti állam joga – feltéve hogy egyikük még ott tartózkodik –, az egyik házastárs állampolgársága szerinti jog, a korábbi szokásos tartózkodási helyük szerinti állam joga vagy az eljáró bíróság joga.

A zöld könyvre adott válaszok többsége szerint a közös kollíziós szabályokat a különválásra és a házasság felbontására kellene alkalmazni, mivel a különválás sok esetben szükségképpen megelőzi a házasság felbontását. Azon tagállamok, amelyek elismerik a különválást, ugyanazon kollíziós szabályokat alkalmazzák a házasság felbontására és a különválásra is. A legtöbb érdekelt fél azonban nem támogatta e szabályok kiterjesztését a házasság érvénytelenítésére, amely szoros kapcsolatban van a házasság érvényességével, és amelyet általában a házasságkötés helye szerinti állam joga („lex loci celebrationis”) vagy a házastársak állampolgársága szerinti jog („lex patriae”) szabályoz.

20a. cikk

A nemzeti kollíziós szabályok nagy többsége egy adott helyzetre csak egy megoldást irányoz elő. A javaslat nagyobb rugalmasságot kíván biztosítani a házastársak számára azáltal, hogy lehetővé teszi számukra a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog megválasztását. A házastársak azon jogok közül választhatnak, amelyekkel szoros kapcsolatban vannak. E cikk bizonyos eljárási követelményeket is megfogalmaz annak biztosítása érdekében, hogy a házastársak tudatában legyenek választásuk következményeinek.

20b. cikk

A felek általi jogválasztás hiányában az alkalmazandó jogot egy sor kapcsoló tényező – elsősorban a házastársak szokásos tartózkodási helye – alapján kell meghatározni. Ezen egységes szabály jogbiztonságot és kiszámíthatóságot biztosít majd. A harmonizált kollíziós szabályok bevezetése várhatóan nagymértékben csökkenti a „bírásgra rohanás” veszélyét, mivel a Közösségen belül megkeresett bármely bíróság a közös szabályok alapján meghatározott jogot alkalmazza majd.

Az a tény, hogy a szabály elsősorban a házastársak szokásos tartózkodási helyén alapul, ennek hiányában pedig az utolsó szokásos tartózkodási helyükön, feltéve hogy egyikük még ott tartózkodik, az esetek túlnyomó többségében az eljáró bíróság jogának alkalmazását eredményezi majd. Ritkán fognak tehát felmerülni külföldi jog alkalmazásával kapcsolatos problémák.

20c. cikk

Noha a jogi aktus szövege erről nem szól kifejezetten, a javasolt rendeletet általános alkalmazásra szánták, vagyis a kollíziós szabály az Európai Unió valamely tagállama jogának vagy harmadik állam jogának alkalmazását is eredményezheti.

Amennyiben egy másik tagállam joga alkalmazandó, a polgári és kereskedelmi ügyekben létrehozott Európai Igazságügyi Hálózat segítheti a bíróságokat a külföldi

jog tartalmáról való tájékozódásban.

20d. cikk

A vissza- vagy továbbutalás lehetővé tétele veszélyeztetné a jogbiztonság célkitűzését. Az alkalmazandó jog egységes kollíziós szabályok alapján történő kijelölése következésképpen e jog anyagi jogi szabályainak és nem pedig nemzetközi magánjogi szabályainak kijelölését jelenti.

20e. cikk

A közrenddel kapcsolatos kivételt megfogalmazó szabály lehetővé teszi, hogy a bíróság eltekintsen a kollíziós szabály által kijelölt külföldi jog szabályaitól, amennyiben a külföldi jognak az adott ügyben történő alkalmazása ellentétes lenne az eljáró bíróság államának közrendjével. A „nyilvánvalóan” összeegyeztethetetlen azt jelenti, hogy a közrenddel kapcsolatos kivétel csak rendkívüli esetben alkalmazható.

Az Egyesült Királyság, Írország és Dánia helyzete

Az Egyesült Királyság és Írország nem vesz részt a Szerződés IV. címének hatálya alá tartozó ügyekben folytatott együttműködésben, kivéve, ha az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, az Egyesült Királyság és Írország helyzetéről szóló jegyzőkönyv 3. cikkével összhangban értesítésben fejezik ki részvételi szándékukat.

Az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, Dánia helyzetéről szóló jegyzőkönyv 1. és 2. cikkének megfelelően Dánia nem vesz részt e rendelet elfogadásában, és így az nem kötelező, illetve nem alkalmazható rá.

Javaslat

A TANÁCS RENDELETE

a 2201/2003/EK rendeletnek a joghatóság tekintetében történő módosításáról és a házassági ügyekben alkalmazandó jogra vonatkozó szabályok bevezetéséről

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre és különösen annak 61. cikke c) pontjára és 67. cikke (1) bekezdésére,

tekintettel a Bizottság javaslatára⁸,

tekintettel az Európai Parlament véleményére⁹,

tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére¹⁰,

mivel:

- (1) Az Európai Unió célul tűzte ki az Európai Uniónak mint a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló olyan térségnek a fenntartását és fejlesztését, ahol a személyek szabad mozgása biztosítva van. Egy ilyen térség fokozatos létrehozása érdekében a Közösségnek többek között a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén intézkedéseket kell hoznia a belső piac megfelelő működéséhez szükséges mértékben.
- (2) A házassági ügyekben alkalmazandó jogra vonatkozóan jelenleg nincsenek közösségi szabályok. A 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet szabályokat állapít meg a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságra, valamint a határozatok elismerésére és végrehajtására, nem tartalmaz azonban szabályokat az alkalmazandó jogra vonatkozóan.
- (3) Az 1998. december 11-én és 12-én Bécsben ülésezett Európai Tanács felkérte a Bizottságot, hogy vizsgálja meg olyan jogi eszköz kidolgozásának lehetőségét, amely a házasság felbontásával kapcsolatos ügyekben alkalmazandó jogot szabályozza. 2004 novemberében az Európai Tanács felkérte a Bizottságot, hogy nyújtson be zöld könyvet a házasság felbontásával kapcsolatos ügyekben alkalmazandó kollíziós szabályokról.
- (4) Politikai megbízásának megfelelően a Bizottság 2005. március 14-én zöld könyvet nyújtott be a házasság felbontására vonatkozó ügyekben alkalmazandó jogról és

⁸ HL C [...], [...], [...] o.

⁹ HL C [...], [...], [...] o.

¹⁰ HL C [...], [...], [...] o.

joghatóságról. A zöld könyv széles nyilvános konzultációt indított azon problémák lehetséges megoldásairól, amelyek a jelenlegi helyzetben felmerülhetnek.

- (5) E rendelet célja, hogy egyértelmű és átfogó jogi keretet nyújtson házassági ügyekben az Európai Unióban, valamint megfelelő megoldásokat biztosítson a polgárok számára a jogbiztonság, kiszámíthatóság, rugalmasság és a bírósághoz való hozzáférés tekintetében.
- (6) A jogbiztonság, kiszámíthatóság és rugalmasság növelésének céljából e rendelet bevezeti annak lehetőségét, hogy a házastársak megállapodhatnak a házasságfelbontással vagy különválással kapcsolatos eljárásra illetékes bíróságban. Korlátozott mértékben lehetőséget biztosít továbbá a felek számára, hogy megválasszák a házasság felbontására vagy a különválásra alkalmazandó jogot. E lehetőség azonban nem terjedhet ki a házasság érvénytelenítésére, amely szorosan kapcsolódik a házasság érvényességének feltételeihez, és amely tekintetében nem célszerű a feleknek autonómiát adni.
- (7) Az alkalmazandó jog megválasztásának hiányában e rendelet egy sor kapcsoló tényezőn alapuló harmonizált kollíziós szabályokat vezet be a jogbiztonság és a kiszámíthatóság biztosítása, valamint a „bíróságra rohanás” megelőzése érdekében. E kapcsoló tényezők megválasztásával biztosítható, hogy a házasságfelbontással vagy különválással kapcsolatos eljárást olyan jog szabályozza, amellyel a házasság szoros kapcsolatban van.
- (8) Közérdekű megfontolások alapján rendkívüli körülmények esetén lehetőség van eltekinteni a külföldi jog alkalmazásától olyan esetben, amikor ez nyilvánvalóan ellentétes lenne az eljáró bíróság államának közrendjével.
- (9) Felül kell vizsgálni a fennmaradó joghatóságra vonatkozó szabályt a kiszámíthatóság növelése és a bírósághoz való hozzáférés javítása érdekében harmadik államban élő, eltérő állampolgársággal rendelkező házastársak esetében. E célból a rendelet a fennmaradó joghatóságra vonatkozóan harmonizált szabályt határoz meg annak érdekében, hogy az eltérő állampolgársággal rendelkező házastársak olyan tagállam bíróságához fordulhassanak, amellyel állampolgárságuk vagy utolsó közös szokásos tartózkodási helyük révén szoros kapcsolatban vannak.
- (10) A 2201/2003/EK tanácsi rendelet 12. cikkét módosítani kell annak biztosítása érdekében, hogy a 3a. cikk alapján kijelölt, a házasság felbontására illetékes bíróság joghatósággal rendelkezzen a házasság felbontása iránti kérelemmel összefüggő, szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben is, feltéve hogy az említett rendelet 12. cikkében foglalt feltételek teljesülnek, így különösen az, hogy a joghatóság a gyermek érdekeit legjobban szolgálja.
- (11) A 2201/2003/EK rendeletet ennek megfelelően módosítani kell.
- (12) Mivel a tervezett célkitűzéseket, nevezetesen a nemzetközi házassági eljárásokban a jogbiztonság és a rugalmasság növelését, valamint a bírósághoz való hozzáférés javítását a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, és ezért azok terjedelmük miatt közösségi szinten jobban megvalósíthatók, a Közösség a Szerződés 5. cikkében meghatározott szubszidiaritás elvével összhangban intézkedéseket fogadhat el. Az

említett cikkben foglalt arányosság elvének megfelelően e rendelet nem lépi túl a célkitűzések eléréséhez szükséges mértéket.

- (13) E rendelet tiszteletben tartja különösen az Európai Unió Alapjogi Chartája által a közösségi jog általános elveiként elismert alapvető jogokat és elveket. Különösen törekszik a Charta 47. cikkében elismert, tisztességes eljáráshoz való jog tiszteletben tartásának biztosítására.
- (14) [Az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, az Egyesült Királyság és Írország helyzetéről szóló jegyzőkönyv 3. cikkének megfelelően az Egyesült Királyság és Írország közölték szándékukat, amely szerint e rendelet elfogadásában és alkalmazásában részt kívánnak venni.]
- (15) Az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, Dánia helyzetéről szóló jegyzőkönyv 1. és 2. cikkének megfelelően Dánia nem vesz részt e rendelet elfogadásában, és így az nem kötelező rá nézve és nem alkalmazandó rá,

ELFOGADTA EZT A RENDELETET:

1. cikk

A 2201/2003/EK rendelet a következőképpen módosul:

- (1) a cím helyébe a következő szöveg lép:

„A Tanács 2201/2003/EK rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, továbbá a házassági ügyekben alkalmazandó jogról”

- (2) a rendelet a következő 3a. cikkel egészül ki:

„3a. cikk

A bíróság megválasztása a felek által a házasságfelbontással és különválással kapcsolatos eljárásban

- (1) A házastársak megállapodhatnak abban, hogy a közöttük felmerülő, házasságfelbontással vagy különválással kapcsolatos eljárásban valamely tagállam bírósága vagy bíróságai rendelkeznek joghatósággal, feltéve hogy szoros kötelék fűzi őket az említett tagállamhoz azon tény alapján, hogy:
 - (a) fennáll a 3. cikkben felsorolt valamely joghatósági ok, vagy
 - (b) legalább három évig ott volt a házastársak utolsó közös szokásos tartózkodási helye, vagy
 - (c) a házastársak egyike e tagállam állampolgára, vagy az Egyesült Királyság és Írország tekintetében „domicile”-al (lakóhellyel) rendelkezik az utóbbi tagállamok egyikének területén.

- (2) A joghatóságról való megállapodást írásba kell foglalni, és mindkét házastársnak alá kell írnia legkésőbb a bíróság megkeresésének időpontjában.”
- (3) A 4. és 5. cikkben a „3. cikk” szövegrész helyébe a „3. és 3a. cikk” szövegrész lép.
- (4) A 6. cikket el kell hagyni.
- (5) A 7. cikk helyébe a következő szöveg lép:

„7. cikk

Fennmaradó joghatóság

Amennyiben a házastársak egyike sem rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel valamely tagállam területén, és nem közös állampolgárai egyetlen tagállamnak sem, illetve az Egyesült Királyság és Írország tekintetében nem rendelkeznek „domicile”-l (lakóhellyel) az utóbbi tagállamok egyikének területén sem, azon tagállam bíróságai illetékesek:

- (a) amely tagállam területén legalább három évig a házastársak korábbi közös szokásos tartózkodási helye volt; vagy
 - (b) a házastársak egyike e tagállam állampolgára, vagy az Egyesült Királyság és Írország tekintetében „domicile”-l (lakóhellyel) rendelkezik az utóbbi tagállamok egyikének területén.”
- (6) A 12. cikk (1) bekezdésében a „3. cikk” szövegrész helyébe a „3. és 3a. cikk” szövegrész lép.
- (7) A rendelet a következő IIa. fejezettel egészül ki:

„IIa. FEJEZET

Házasságfelbontással és különválással kapcsolatos ügyekben alkalmazandó jog

20a. cikk

Jogválasztás a felek által

1. A házastársak megállapodhatnak a házasságfelbontásra és különválásra alkalmazandó jog kijelölésében. A házastársak a következő jogok egyikét jelölhetik ki:
 - (a) a házastársak utolsó közös szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga, amennyiben egyikük még ott tartózkodik;
 - (b) az egyik házastárs állampolgársága szerinti állam joga, illetve az Egyesült Királyság és Írország tekintetében az egyik házastárs „domicile”-je (lakóhelye) szerinti állam joga;
 - (c) azon állam joga, amelyben a házastársak legalább öt évig tartózkodtak;

(d) azon tagállam joga, amelyben a kérelmet benyújtották.

2. Az alkalmazandó jog kijelöléséről szóló megállapodást írásba kell foglalni, és mindkét házastársnak alá kell írnia legkésőbb a bíróság megkeresésének időpontjában.

20b. cikk

A felek jogválasztása hiányában alkalmazandó jog

A 20a. cikk szerinti jogválasztás hiányában a házasságfelbontásra és a különválásra azon állam joga alkalmazandó:

- (a) amelyben a házastársak közös szokásos tartózkodási helye található; ennek hiányában
- (b) amelyben a házastársak utolsó közös szokásos tartózkodási helye volt, amennyiben egyikük még ott tartózkodik; ennek hiányában
- (c) amelynek mindkét házastárs állampolgára, illetve az Egyesült Királyság és Írország tekintetében amelyben mindkét házastárs „domicile”-lel (lakóhellyel) rendelkezik; ennek hiányában
- (d) amelyben a kérelmet benyújtották.

20c. cikk

Külföldi jog alkalmazása

Amennyiben egy másik tagállam joga alkalmazandó, a bíróság az e jog tartalmáról való tájékozódáshoz igénybe veheti a polgári és kereskedelmi ügyekben létrehozott Európai Igazságügyi Hálózatot.

20d. cikk

A vissza- és továbbutalás tilalma

Az e rendelet által meghatározott jog alkalmazása ezen jog szabályainak alkalmazását jelenti nemzetközi magánjogi szabályai kivételével.

20e. cikk

Közrend

Az e rendelet által meghatározott jog valamely rendelkezésének alkalmazása csak akkor tagadható meg, ha az ilyen jogalkalmazás nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen az eljáró bíróság államának közrendjével.”

2. cikk
Hatálybalépés

Ez a rendelet az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* való kihirdetését követő huszadik napon lép hatályba.

Ezt a rendeletet 2008. március 1-jétől kell alkalmazni.

Ez a rendelet az Európai Közösséget létrehozó szerződésnek megfelelően teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben, [...] -án/-én.

a Tanács részéről
az elnök
[...]